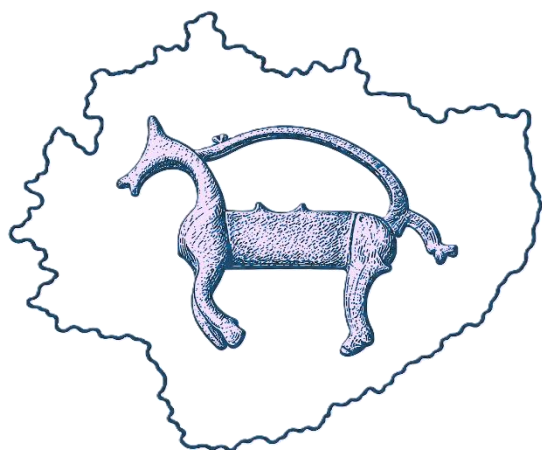

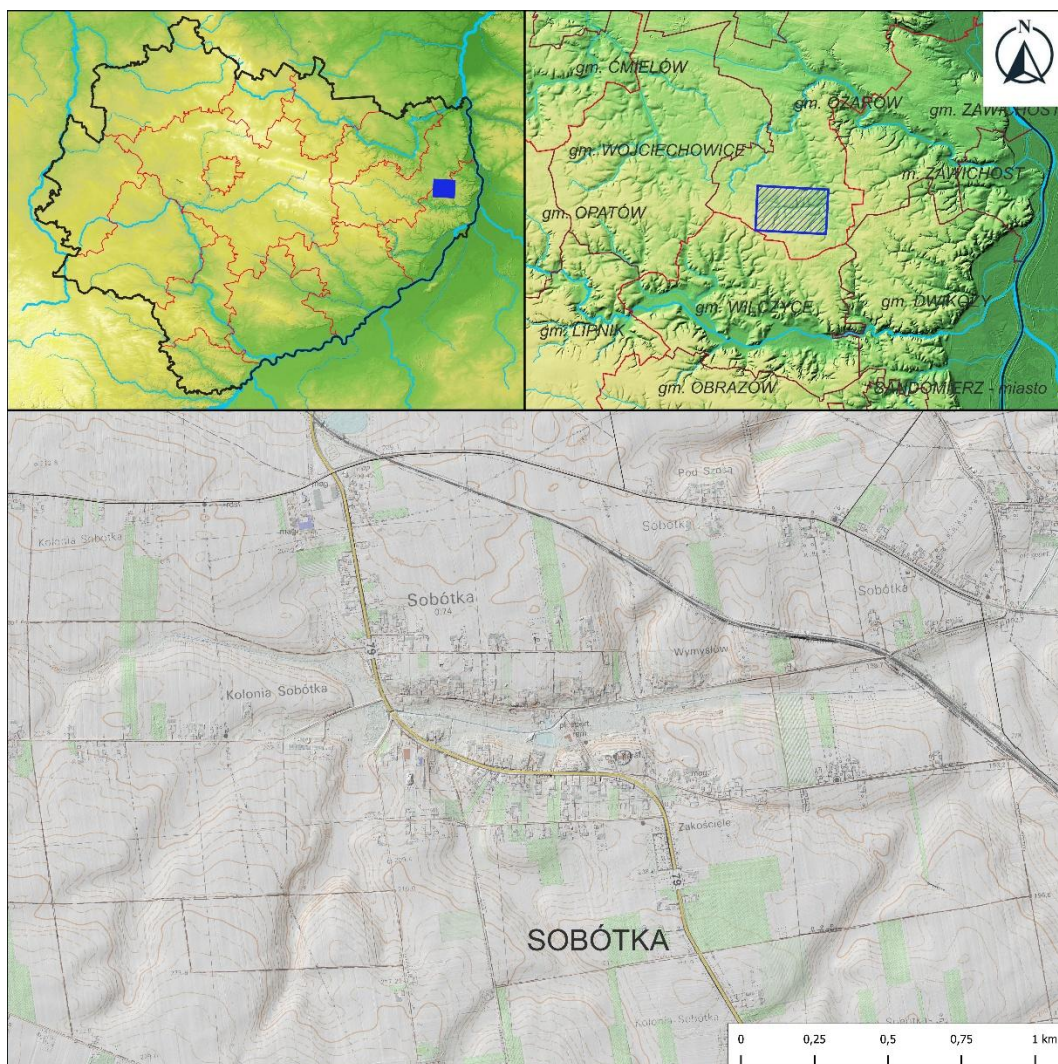
ŚWIĘTOKRZYSKI INFORMATOR ARCHEOLOGICZNY

ODKRYCIA
NR 12/2026
(24)

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Kielcach
ul. Ignacego Paderewskiego 34A, 25-502 Kielce
tel. 41 330 18 00
e-mail: sekretariat@wuoz.kielce.pl

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
Delegatura w Sandomierzu
ul. Juliusza Słowackiego 17, 27-600 Sandomierz
tel. 15 832 30 00
e-mail: sandomierz@wuoz.kielce.pl

ŚREDNIOWIECZNA ZOOMORFICZNA BIZANTYJSKA KLÓDKA Z SOBÓTKI, GMINA OŻARÓW, POWIAT OPATOWSKI

OPIS:

Klódka składająca się z dwóch symetrycznych części (z których zachowała się jedna) w formie stylizowanego konia z otwartym pyskiem i spiczastymi uszami, z siodłem na grzbiecie, tworzących obudowę (korpus) mechanizmu blokującego oraz – nie zachowanego – ruchomego kabląka lub trzpienia zamykającego, umieszczonego między zadem a głową konia, w którą, w znajdujący się w niej otwór, jego koniec przy zamykaniu klódki był wsuwany. Wewnątrz korpusu klódki znajdował się wykonany z żelaza mechanizm blokujący, z którego zachowały się jedynie skorodowane resztki (Fot. 1).

Wymiary:

Długość 4 cm, wysokość 3,5 cm, grubość rekonstruowana 1,5 cm.

Początków klódek w formie stylizowanych zwierząt – koni, kozłów, byków itp. – zazwyczaj wykonywanych z brązu, należy szukać w starożytnym Rzymie. W średniowieczu tradycję ich wytwarzania kontynuowano w Cesarstwie Bizantyńskim. Stamtąd podobne zoomorficzne klódki trafiły na Ruś. W Rosji były produkowane jeszcze w XVII i XVIII wieku, choć wyposażano je już

w nieco odmienne mechanizmy blokujące niż te stosowane w średniowieczu.

Fot. 1. Średniowieczna bizantyjska klódka zoomorficzna odkryta w Sobótce, gm. Ożarów
Fot. M. Florek

Średniowieczne klódki w kształcie stylizowanych zwierząt uznawane są za wyroby elitarne, być może wykonywane na indywidualne zamówienie. Z tego względu należą do znalezisk rzadkich.

Najbliższymi analogiami do egzemplarza znalezione w Sobótce są datowane na XII wiek dwie klódki bizantyjskie (Fot. 2:3-4) znajdujące się w zbiorach muzeum uniwersytetu Harvard w Cambridge (USA), następnie, mająca pochodzić z IX wieku klódka ze zbiorów Barakat Gallery (Fot. 2:2) oraz datowana ogólnie na średniowiecze klódka znajdująca się w zbiorach prywatnych w Niemczech, prezentowana przez LOT-ART Gallery (Fot. 2:1). Szczególnie ta ostatnia wydaje się być prawie identyczna z klódką z Sobótki. Nieco dalszymi analogiami są: klódka w kształcie kozła pochodząca z prowadzonych jeszcze pod koniec XIX wieku amerykańskich wykopaliśk w Koryncie w Grecji, kolejna – również w kształcie kozła, ale o nieco innej formie – klódka z muzeum Harvardu, dwie datowane między III a VII wiekiem klódki w kształcie koni odkryte podczas badań Artura Evansa w Smyrnie (obecnym Izmirze w Turcji), znajdujące się w zbiorach Ashmolean Museum w Oxfordzie, średniowieczna klódka w kształcie konia, zdobiona rytymi koncentrycznymi kółkami, z muzeum w Karaman w Turcji (Fot. 2:5), a także podobnie zdobiona bizantyjska klódka w kształcie byka (Fot. 2:6) z muzeum sztuki Menil Collection w Houston (USA).

Klódkę odkrytą w Sobótce należy uznać za wyrób bizantyjski, najprawdopodobniej przewieziony w okolice Sandomierza przez uczestnika jednej z wypraw krzyżowych (krucjat lewantyńskich), odbywających się w XII wieku i początkach XIII wieku, w których uczestniczyło rycerstwo sandomierskie.

Fot. 2. Przykłady średniowiecznych bizantyjskich klódek zoomorficznych:

- 1 – LOT-ART. Gallery (źródło: <https://www.lot-art.com/>);
- 2 – Barakat Gallery (źródło: <https://barakatgallery.eu/>);
- 3-4 – Harvard Art Museums (źródło: <https://harvardartmuseums.org/>);
- 5 – Karaman Museum (źródło: <https://www.tripadvisor.com/>);
- 6 – Menil Collection, Houston (źródło: <https://www.menil.org/>).

DATOWANIE:

XII wiek – 1 połowa XIII wieku.

OKOLICZNOŚĆ ODKRYCIA:

Klódka została odkryta w kwietniu 2026 roku podczas poszukiwań zabytków prowadzonych na terenie Sobótki przez Nadwiślańską Grupę Poszukiwawczą Stowarzyszenia „Szansa”.

LITERATURA:

ACKERMANN von M. 2018. *Early medieval locks and keys in England and Scandinavia*, York.

DAVIDSON G. R. 1952. *The Minor Objects*. Corinth. Results of excavations conducted by the American School of Classical Studies at Athens, vol. XII, Princeton.

VIKAN G. 1994. *Unpublished Chapter on Keys and Locks from a Book on the Byzantine Small Finds in the Menil Foundation Collection*, Houston: Menil Collection Archives, 1994.

VIKAN G., NESBITT J. 1980. *Security in Byzantium: Locking, Sealing, Weighing*. Washington.

WALDBAUM J. C. 1983. *Metalwork from Sardis: The Finds through 1974*, London-Cambridge.

Marek Florek

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

Delegatura w Sandomierzu

ORCID: 0000-0002-9917-710X